

Петрук Тарас
Студент 2 курсу освітнього ступеня «Магістр»
спеціальності «Економіка»
Науковий керівник: **Заходим М.В.**
к.е.н., доцент кафедри економіки,
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, яка задіяна в усіх галузях, незалежно від сфер діяльності та форм власності. Не виключенням є сільське господарство нашої держави, адже за рахунок розвитку підприємницького середовища суб'єкти аграрного сектора економіки швидко і якісно адаптувалися до ринкових умов.

В процесі виробництва та здійсненні своєї діяльності сільськогосподарські підприємства мають ряд особливостей, що позначаються на його функціонуванні в умовах ринкової економіки. Розглядаючи особливості сільськогосподарського виробництва, потрібно звернути увагу на те, що в даній галузі економічний процес відтворення тісно переплітається з природним. Це виявляється в тому, що наслідки господарювання в сільському господарстві залежать як від працівника, його професійної підготовки, інтелектуальної власності, матеріально-технічної оснащеності підприємства, так і від природних умов. Тому підприємництво в аграрній сфері економіки має певні особливості, зумовлені істотним впливом природних факторів на результати виробництва та використанням тут особливого ресурсу – землі, роль якої в сільськогосподарському виробництві визначається тим, що їй притаманна специфічна властивість – природна родючість. Проте, окрім природних умов – як однієї із найголовніших особливостей підприємницької діяльності в аграрній сфері, є ряд інших особливостей, які варто вивчати. Адже саме завдяки дослідженню даних

особливостей, можна детальніше розкрити сутність поняття «сільськогосподарське підприємство».

Процес виробництва сільськогосподарської продукції, починаючи від первинних етапів та закінчуючи споживачем, має бути певним чином організованим у просторі і часі. Така організація відбувається шляхом створення підприємств. Задовольняти ринкові потреби у даній продукції можуть також суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи.

Сутність підприємства як організаційної форми господарювання визначена Господарським Кодексом України (ст. 62): підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами [2].

Малік М.Й. виокремлює підприємництво як інститут забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора економіки, який виступає засобом структурної перебудови, стимулом трансформаційних змін через інституціоналізацію економічних відносин до умов ринку. Проте інститут аграрного підприємництва поки що не став економічно відповідальним, а надлишок економічної влади дає можливість диктату щодо умов формування відносин, які, головним чином, пов'язані з перерозподілом ренти не на користь селянина-власника [4].

Як зазначає, вітчизняний науковець, Ірина Бойчик, підприємство є організаційно відокремленою, економічно самостійною одиницею виробничої сфери національної економіки, яка спеціалізується на виготовленні продукції, наданні послуг або виконанні робіт [1].

В свою чергу, вона виокремлює такі важливі завдання підприємств:

- одержання доходу власником підприємства;

- забезпечення споживачів продукцією підприємства у відповідності до ринкового попиту та укладених договорів;

- забезпечення виплати заробітної плати персоналу підприємства, нормальних умов праці та можливостей професійного росту працівників;
- створення робочих місць для населення;
- створення та підтримка потенціалу для майбутнього розвитку, безперервності існування підприємства;
- охорона довкілля (землі, повітряного та водного басейнів);
- недопущення зриву поставок або випуску неякісної продукції, скорочення обсягів виробництва та зниження доходів підприємства [1].

Враховавши зазначені завдання, кінцевий результат кожного підприємства, в тому числі сільськогосподарського, завжди буде залежати від інтересів власника, розміру задіяного капіталу, сфери діяльності, умов внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування.

Незважаючи на перспективність розвитку агросектора в Україні, на зменшення кількості сільськогосподарських підприємств впливають загальнодержавні умови. Зокрема:

- підвищення собівартості вирощування культур (девальвація гривні, нестабільний курс валюти спровоковують подорожчання палива, добрив тощо);
- кадрові проблеми (недостатність кадрів із високою кваліфікацією);
- труднощі з фінансуванням;
- деградація сільськогосподарських угідь (порушення науково обґрунтованих систем ведення сільського господарства, монокультуризація землеробства).

Також на зменшення кількості сільськогосподарських підприємств певною мірою впливають особливості сільського господарства, пов'язані з характером його виробництва, яке базується на здатності рослинних і

тваринних організмів до природного відтворення, що залежить від клімату та ґрунту.

Однією з них є розбіжність робочого періоду з часом виробництва, тобто час безпосереднього використання живої і уречевленої праці не збігається з часом від початку виробництва до одержання готової продукції. У результаті такого незбігу виникає сезонність сільськогосподарського виробництва, яка виявляється у нерівномірному, переривчастому використанні робочої сили і засобів виробництва та у нерівномірному надходженні продукції і доходів аграрних товаровиробників протягом року.

Сезонний характер виробництва зумовлює специфічну організацію праці в цій галузі (вищий рівень зайнятості працівників та підвищення коефіцієнта змінності техніки у напружені періоди весняно-літніх польових робіт, ніж у зимовий період). З цим пов'язані також особливості реалізації продукції і надходження грошових коштів. Так, невідповідність робочого періоду і періоду виробництва посилює негативний вплив на сільське господарство інфляційних процесів, зменшує реальні прибутки суб'єктів господарювання. До того ж кінцевий прибуток сільський товаровиробник може одержати лише після реалізації продукції. Крім того, така залежність від природних умов викликає необхідність створювати в аграрних формуваннях значні страхові запаси насіння, кормів на випадок неврожаю, спричиненого непередбаченими (форс-мажорними) обставинами, а саме: морозами, посухою, градобоєм, повеннями тощо. Це вимагає розробки відповідних заходів щодо пом'якшення сезонності і врахування цього фактора при виборі спеціалізації аграрного підприємства, а існування взаємозалежності і взаємодоповнюваності окремих рослинницьких і тваринницьких галузей потребує всебічного обґрунтування його галузевої структури. Потрібно враховувати й те, що значна частка сільськогосподарської продукції (насіння, корми та ін.) не набуває товарної форми, а використовуються в наступних циклах відтворення [3].

Отже, в даному випадку, важливе значення мають розроблення принципів підприємництва, визначення практичних шляхів його розвитку і підтримка з боку держави і суспільства та ін.

Основні принципи вільного розвитку аграрного підприємництва такі: використання різних форм власності, господарювання і розмірів підприємств; переважний розвиток малого підприємництва; збереження і раціональне використання наявної матеріально-технічної бази виробництва продовольства [3].

Отже, на основі результатів дослідження можна зробити висновок, що сільськогосподарське підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, діяльність якого об'єднує відносини з виробництва, первісної переробки і реалізації сільськогосподарської продукції.

Також актуальним залишається питання доцільності подальшого розвитку та підтримки підприємницької діяльності в аграрному секторі. З урахуванням даного висновку, виокремимо такі конкретні шляхи розвитку аграрного підприємництва:

- удосконалення інституціонального середовища діяльності малих підприємницьких форм з метою формування середнього класу на селі й підтримання конкуренції на ринках сільськогосподарської продукції та продовольства;
- забезпечення рівнодоступності ресурсів і державної підтримки для усіх підприємницьких формувань, незалежно від форми власності та розміру;
- вдосконалення структури сівозмін та впровадження використання органічних добрив с.-г. товаровиробниками;
- вирішення кадрових проблем, збільшивши чисельність кадрів із високою кваліфікацією;
- оновлення матеріально-технічної бази;
- вдосконалення системи управління та організації виробничих відносин.

Таким чином, подальший розвиток підприємницької діяльності в галузі АПК сприятиме підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва в країні.

Список використаних джерел

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. / І.М. Бойчик. – К.: Кондор - Видавництво, 2016. –378 с.
2. Господарський кодекс України від 06.01.2018, підстава 2210-19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/436-15>.
3. Журавльова Т.В. Особливості підприємницької діяльності в аграрному секторі. Науковий клуб Секція 3. 2015. Режим доступу:http://sophus.at.ua/publ/2015_10_30_kampodilsk/sekcija_section_3_2015_10_30/osoblivosti_pidpriemnickoji_dijalnosti_v_agrarnomu_sektori/104-1-0-1549.
4. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Супрун О.М. Розвиток підприємницької діяльності в аграрному секторі: макроекономічний аспект. Науковий вісник Ужгородського університету 2017. Серія Економіка. Випуск 1 (49). Т.2. Режим доступу: http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/49_2/49_32-37.pdf.
5. Небоженко Т.Т. Організаційно-правові форми підприємництва у сільському господарстві та потреба державного регулювання їх функціонування. Науковий вісник НЛТУ України. 2016. Вип. 26.2. Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2016/26_2/25.pdf.